כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום ראשון ■ פרשת האזינו ■ גיליון ראש השנה ה'תשע"ח ■ כ"ו אלול ה'תשע"ו ■ 17.09.2017 ■ גליון מס' 445

תפוצה לכל קהילות ישראל

אבינו מלכנו כתבנו בספר פרנסה וכלכלה

שאל ה"תפארת שלמה" זצ"ל מרדומסק - הרי ידוע לנו כי נפתחים רק שלושה ספרים בראש השנה, וממתי יש ספר מיוחד לפרנסה וכלכלה?

ותשובתו: הכוונה בבקשה זו מהקב"ה היא: "תן לנו בבקשה ריבונו של עולם להישאר עם שני הדברים: גם עם ה"ספר" וגם עם ה"הפרנסה" - שלא נהיה שקועים בדאגת הפרנסה עד כדי כך שלא יהיה לנו זמן ללמוד כראוי ולעיין ב"ספר", ומאידך שלא נצטרך לשבת ולעיין בספר רק משום שזו הברירה היחידה כי אין מה לעשות שאין עסק ואין פרנסה! ■

נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה...

"השאיפה למצויינות מופרזת - חורבן"*

במאמר מטלטל שפרסמה רוחי פרייר, השופטת החרדית הראשונה בארה"ב, היא זועקת נגד הרחקת תלמידים ותלמידות ממוסדות חרדים בניסיון לייצר מגזר אליטיסטי, ומביאה סיפור אישי כואב.

מותה הטראגי של מלכי קליין, צעירה מבית חסידי, פתח צוהר לעדויות על גל של מקרים מצערים המתרחשים בשנים האחרונות בקרב צעירים מבתים חרדים שנפטרו במיתות משונות, כמו גם לתופעת השימוש בחומרים קשים ואסורים בקרב חרדים לשעבר בניו יורק. המקרה, אף יצר שיח ער סביב היחס הנכון והראוי אליהם בקרב הציבור החרדי.

אשת החסד רוחי פרייר, עסקנית מוכרת בקהילה החרדית בניו יורק ומי שעשתה היסטוריה כשמונתה לפני תקופת זמן לשופטת החרדית הראשונה בארה"ב, פרסמה לאחרונה מכתב נרגש ומלא תוכחת מוסר בנושא שהפך לוויראלי במיוחד ברשתות החברתיות.

"לפני שבע שנים פגשתי לראשונה את מלכי קליין בת ה-14. היא ישבה מולי בחדר הספרים בביתי. היא הייתה מהורהרת ויפה, לבושה בחצאית ארוכה. מלכי לבשה את התלבושת של בית-הספר בית יעקב שסילק אותה והתבישה לספר שאין לה מסגרת לימודים. הוריה היו מודאגים על כך שהיא חווה אתגרים חינוכיים ומכך ששום תיכון לא רצה לקבל אותה".

"במשך שנים רבות עסקתי בייעוץ וסיוע לנוער בסיכון מתוך הקהילה החסידית" היא מספרת, "לילה אחד, בסוף שנת 2010, התקשרה אלי דודתי, מרים שוורץ ואמרה לי: 'רוחי, את צריכה לעזור לי להכניס את הבת של חברתי רבקה קליין, לבית הספר התיכון'".

"דודתי הסבירה שהיא מכירה את הנערה הזאת ואת משפחתה במשך שנים, וכי הם אנשים נפלאים. שוחחתי עם מלכי והוריה וכן עם הרבי שלהם, רב קהילת קארלי בוילאמסבורג. התרשמתי מהם ופניתי למנהל תיכון שפתח סמינר חדש שיסכים לקבל את מלכי". "הוא סירב, וגם לאחר שהשתכנע, הסביר כי הוא חושש שההורים האחרים יוציאו את ילדיהם מבית הספר באם ישמעו

■ עוד בעיתון ■

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

יראה אהבה ושמחה בחודש תשרי
בספר הכוזרי (מאמר ב, נ) מסביר ריה"ל: כי התורה לא העבידה אותנו בסיגופים ודיכוי כוחות הנפש...
המשך בעמי 2

שירבו זכויותינו כרימון
בשו"ע או"ח (סימן תקפ"ג סעיף א') כתב הרמ"א "ויש אוכלים רימונים ואומרים נרבה זכויות כרימון"...
המשך בעמי 3

אמירת הפיוטים סגולה לאריכות ימים
בימים אלו אנו עומדים בימי הרחמים והסליחות, שמרבים בסליחות ופיוטים, אמרתי להעלות עלי גליון...
המשך בעמי 3

שוויית קיץ
בהלכה נפסק שאם בעשרת ימי תשובה לא הזכיר בתפילה 'המלך הקדוש' לא יצא ידי חובתו וחוזר לראש התפילה...
המשך בעמי 4

סיפור לשבת

הרה"ק רבי מרדכי מנחם מענדיל מווארקא זי"ע
מסופר, שהרה"ק רבי מענדי'לע מווארקי זי"ע אהב מאוד מקטנותו להחזיק שוט של עגלון בידו...

האדמו"ר הפלאי רבי יענקעל'ע מפשעווארסק זי"ע
"פעם כשדברתי עמו אודות נתינת שם לבת, אמר לי שע"פ כתבי האריז"ל כדאי לתת לה שם...
המשך בעמי 5

שביבים

■ על הנשירה וגורמיה
■ ניגוני הימים הנוראים
■ ספר בשם "שנה טובה"
■ "ברך עלינו את השנה הזאת"
■ הרבו עליכם חברים
המשך בעמי 9

שמלכי התקבלה לסמינר. אמא לתלמידה מסויימת אף 'ליכלכה' על מלכי וטענה כי היא קרובת משפחה של קליין ומכירה את הכל מקרוב".מלכי היתה קצת חלשה בלימודים אולם למרות זאת השקיעה הכל על מנת להדביק את הפער ולהשתלב עם כולם. היא בכתה להוריה ואמרה כי אם זה המאמץ שנדרש כדי להיות ילדה מצטיינת הרי שאינה יכולה לעמוד בזה". פרייר מציינת את דברי מרן החזון איש זצ"ל כי ההחלטה לגרש ילד מבית הספר היא דיני נפשות, וחייבים לכך בית דין של 23 דיינים.

"בתוך פחות משנה, המערכת שלנו, של הקהילה החרדית, גרמה לכ-70 מקרי מוות שנגרמו רובם ככולם בגלל דחייה. כל גדולי ישראל נגד הדבר הזה, אך מדוע זה קורה?".

הגברת פרייר מספרת כי "בשנות ה-70 כל הציבור החרדי למד יחד ללא הבדלי מעמדות וקהילות. גם אם היו בנות חלשות יותר אף אחד לא חשב לסלק אותן חלילה מספסל הלימודים. היו ילדות ממשפחות מכל הרקעים, חוזרות בתשובה, וכולן למדו יחד והיו גאות להיות יהודיים". "בשנות ה-90 התחולל שינוי, כאשר חלק מההורים החדשים סברו שהם יותר טובים ונוצרה אליטה והיבדלות תוך שאיפה למצויינות מופרזת שאינה מציאותית. כך החל חורבן הדור. החלה תופעת עזיבת הדת והנשירה, והעובדה שתלמידים רבים נדחו מהלימודים ומסגרות החינוך גרמה להרס נורא". "רבים מאותם נשמות נפלו לסמים ונזרקו לרחובות מה שגרם להעצמת הבעייה ולהחרפתה". הגברת פרייר מספרת מניסיונה הרב כשופטת ומציעה למנהלי מוסדות החינוך להשתמש ביותר צניעות וענווה ולפעול למען אחדות הקהילה. "אנחנו צריכים להגביר באהבת חינם. גם אם ישנם כאלו עם קשיים, צריך לסייע להם בתוך המסגרת החינוכית להתמודד ולא חלילה לזרוק אותם החוצה ולעשות נזק עצום" כותבת פרייר במאמרה שגרם לסערה.

בין התגובות שנתקבלו למאמר הזה:

אנו מבקשים מבורא עולם, בתפילה, בבקשה תרחם עלינו, אם כבנים אם כעבדים, וכאן, לא כבנים ולא כעבדים, אלא, זורקים החוצה לאבדון. חבל. ילדים של בורא עולם מושלכים ארצה. מזכיר לכם משהו - פרעה היה זורק ילדים יהודים...

❋❋❋

נגר בשעת העבודה יכול לדרוך על נסורת... זגג בעבודתו יכול בטעות לדרוך על שברי זכוכית - אבל אנשי חינוך בשוגג ובמזיד דו רכים על נשמות!!!!

* התפרסם בכיכר השבת

יראה אהבה ושמחה בחודש תשרי

/ הרב יעקב הלוי פילבר

בספר הכוזרי (מאמר ב, נ) מסביר ריה"ל: כי התורה לא העבידה אותנו בסיגופים ודיכוי כוחות הנפש, אדרבא התורה במצוותיה לימדה אותנו לתת לכל כוח מכוחות הנפש והגוף את החלק המגיע לו בצורה מאוזנת מבלי שנעדיף כוח אחד על פני האחרים. והדבר הזה מתממש ע"י התורה בשלושה יסודות שאותם מפרט ריה"ל שם וכך כתב: כי על פי תורתנו יש שלושה יסודות לעבודת ה': היראה, האהבה והשמחה, תתקרב אל הקב"ה בכל אחד מהם ואין התקרבותו של האדם בכניעתו בימי התענית יותר מאשר בשמחתו בשבתות ובימים הטובים כאשר שמחתו באה מתוך מחשבה וכוונה. והשמחה קשורה באהבה ועל כן תשמח בקיום המצוות מתוך אהבתך למצווה עליה, ותכיר בה מה מאוד הטיב לך בה. ומסיים שם הכוזרי: כי בשמחת המועדים תראה את עצמך כאילו באת לביתו של הקב"ה, ובסעודת החג כאילו אתה קרוא לשולחן המלך ונהנה ממנעמיו של הבורא. ואם שמחתך בחג הגיעה לכדי זמר וריקוד, אף היא עבודת ה' ועל ידם ידבק האדם בעניין האלוקי. השילוב הזה של יראה אהבה ושמחה באה ליצור איזון בהתנהלותו של האדם, כי העדפת מידה אחת על חשבון חבירתה פוגעת לא רק באישיותו של האדם אלא פוגעת גם באותה מידה עצמה כאשר האדם משתמש בה בצורה בלעדית וקיצונית.

עם שלושת היסודות הללו אנו נפגשים בחגי חודש תשרי, ראש השנה שהוא יום תרועה, שנאמר: "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו", הוא יום הדין ויש בו ממידת היראה, יום הכיפורים שהוא יום מחילה וכפרה יש בו ממידת האהבה, וחג הסוכות שהוא זמן שמחתנו יש בו ממידת השמחה. וכפי הנראה כך צריך להיות הסדר, לעולם פותחים ביראה, כמו שאמרו אם אין יראה אין חכמה, לפי שהיראה יוצרת את המסגרת שבלעדיה אי אפשר לקיים את האהבה שהיא התוכן הפנימי של המסגרת היראה, על כן עם כל החשיבות של האהבה אי אפשר לה להתקיים ללא היראה כמו שכתב רש"י (ויקרא כו יב): על הפסוק "והתהלכתי בתוככם" - "אטייל עמכם בגן עדן כאחד מכם, (אהבה), ולא תהיו מזדעזעים ממני. יכול לא תיראו ממני, תלמוד לומר והייתי לכם לאלוקים". רק שילוב של האהבה עם היראה הוא המביא לשלמות. שהיא בשלמותה כשהיא באה עם השמחה.

ביום הכיפורים שהיהודי פורש מכל הנאות העולם הזה והוא מערב עד ערב כולו מחובר בתפילה ותשובה אל בורא עולם, בהוויה הזו מגיע היהודי לפסגת האהבה, עד שבסוף יום הכיפורים בתפילת הנעילה, הוא מכריז עם כל הקהל שבע פעמים "ה' הוא האלוקים!", ובתום היום הוא שב במעבר חד מאיגרא רמא של ההתרוממות של יום הכיפורים אל המציאות התחתונה שלנו, מעבר שעלול לפגוע באדם, איך מונעים פגיעה זו? ועל כך כתב הראי"ה קוק (עולת ראיה ח"ב עמ' שסז): "על ידי העלייה של יום הכיפורים מתרחקים הרבה מהעולם הזה, וצריכים שמירה כשפוגשים בענייני העולם הזה מכל מכשול, ואותם הימים שבין יום הכיפורים לסוכות ניתנו לחינוך של חזרה לענייני העולם הזה בתיאור הגון בקדושה" וכוונתו היא שהמעבר החד מהתרוממות של יום הכיפורים לחיי החול (הדומה למעבר מחדר מואר לחושך, או מחום לקור) עלול המעבר החד לשבש את מהלך חייו של האדם. וכדי למנוע מהאדם את המעבר החד הזה ניתנו לו ארבעת הימים שבין יום הכיפורים לסוכות, ימים בהם עסוק האדם מצד אחד בפעולות חומריות של מצווה, כמו בניית הסוכה, לקיחת ארבעת המינים, הכנת נויי סוכה וכדומה,

ויחד עם זאת המעשים הארציים הללו הם מעשים של מצווה, והשילוב הזה של קדושת המצוות עם מלאכות של העולם המעשי, הם מחנכות את האדם להכשירו לנחיתה רכה ממרומי קדושת יום הכיפורים אל קרקע המציאות הארצית. ואז במעבר המבוקר הזה אין סתירה בין עולם החומר לעולם הרוח, בין הגוף לנשמה, ובאחדות של השניים נוצר הבסיס של השמחה, וכשהיא נובעת מתוך אהבת אמת היא שמחה של מצווה.

שירבו זכויותינו כרימון

/ הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א*

בשו"ע או"ח (סימן תקפ"ג סעיף א') כתב הרמ"א "ויש אוכלים רימונים ואומרים נרבה זכויות כרימון", ע"כ.

והקשה בפרי חדש (שם) מהא דאמרינן בברכות (דף נ"ז ע"א) "כפלח הרימון רקתך (שיר השירים ד', ג') מאי רקתך, אפילו ריקנין שבישראל מלאים מצוות כרימון", ואם כן מאי רבותיה הכא?

א) ותירץ הפרי חדש, דהתם בכל חייו קאמר, ואילו הכא מתפלל בכל שנה ושנה שירבו זכויותיו כרימון, אם כן פשו להו טפי, עכ"ד.

ב) וכעין זה תירץ בספר "אדני פז" (לרבי אפרים העקשיר זצ"ל) על שו"ע שם (סעיף א') דאנו מבקשים שנרבה עוד זכיות כרימון, נוסף על זכיות שיש לנו כבר, דאף דריקנים מלאים מצוות, מ"מ י"ל דגם הם מלאים עוונות יותר מזכיות שלהם, דאל"כ האיך נקראים ריקנים, דאם רובן זכיות הם בכלל צדיקים גמורים, עכ"ד.

ג) ולענ"ד נראה לתרץ בס"ד, דהנה בגמרא שם איתא: "כפלח הרימון רקתך, מאי רקתך, אפילו ריקנין שבישראל מלאים מצוות כרימון" ע"כ. ומבואר דהריקנין שבישראל מלאים מצוות רק "כפלח הרימון", כלשון הקרא "כפלח הרימון רקתך", אבל לא כרימון שלם, ובליל ראש השנה אנו מבקשים שירבו זכויותינו "כרימון", היינו "כרימון שלם", ולא רק "כפלח הרימון".

ד) עוד נראה לתרץ בס"ד ע"פ הגמרא (סוטה דף כ"א ע"א) "עבירה מכבה מצוה". והנה הריקנין שבישראל מלאים מצוות כרימון, אבל כל פעם מאבדים מצוותיהם ע"י עבירות שלהם, דעבירה מכבה מצוה, אבל אנו מבקשים בליל ראש השנה שנשאר תמיד מלאים מצוות כרימון, ולא נאבדם ע"י העבירות, והבן.

ה) עוד נ"ל בס"ד, דריקנין שבישראל מלאים מצוות כרימון, אבל אנו מבקשים שירבו זכיותינו כרימון, וזכיות נראה לבאר שהכוונה שלפעמים אדם רואה את חבירו עושה מצוה, וזה גורם לו גם כן התעוררות לעשות מצוה, ומצוה זו שעושה זה האדם השני, נזקף גם לזכותו של הראשון שעשה המצוה, שיש לו גם כן זכיות שעשה השני מצוה. ולפי זה אתי שפיר היטב, דריקנין שבישראל מלאים "מצוות" כרימון, אבל אנו מבקשים שנרבה גם "זכיות" כרימון, ולא רק מצוות, ודו"ק.

* מחבר ספר גם אני אודך

אמירת הפיוטים סגולה לאריכות ימים*

בימים אלו אנו עומדים בימי הרחמים והסליחות, שמרבים בסליחות ופיוטים, אמרתי להעלות עלי גליון, בשבח גודל אמירת הפיוטים, ובזהירות לא לדלג על שום פיוט מהתפילה.כתוב בספר חסידים [סימן קיד]: "המשנה מנהג ראשונים כמו פיוטים וקרובץ, שהנהיגו לומר קרובץ הקליר וזהו המנהג, ואמר קרובץ אחרות, עובר משום אל תשיג גבול עולם אשר עשו אבותיך [משלי כב כח], לא תשיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים (דברים יט יד)".

ודבר נורא הובא בספר דברי יחזקאל [הליכות והלכות עמ' שסג] אשר הרה"ק משינאווא זצ"ל, אמר על עיר אחת גדולה, כי לכך לא נמצא בה מאחינו בני ישראל זקנים כפי ערך רוב גדלה נגד שארי עיירות, לאשר החסירו שם החסידים [שונים למפלגיהם ומנהגיהם] לומר פיוט, ונמצא בספר חסידים [סימן תרז] כי המשנה ומחסיר פיוטים בצבור הוא גורם רעה ר"ל וקיצור ימים. וכן כתב הב"ח בזה [ד"ה ומ"ש אמנם] שבימיו התחיל גדול אחד לבטל הקרובץ, ונענש ולא הוציא שנתו [ד' ישמרנו ויצילנו], ועל כן לא נמצאו בה זקנים מופלגים, עכ"ד.

בספר נמוקי אורח חיים [סימן סח ס"א] כתוב: "שמעתי מהזקנים גדולי תורה ז"ל מפה קהלה, שהיו תלמידי הרה"ק בעל דעת קדושים מראזדל זצ"ל, שאמר בשם חותנו הרה"ק מוה"ר צבי הירש מזידיטשוב זי"ע, שאמר בשבח הפיוטים הקדושים לראש השנה יום כיפור, ואמר בקדושת לשונו כן, הן חשבתי בדעתי לעשות פיוט [להתעוררות] לאמרו בימים הנוראים האלו, כי במה גרע כחי בזה מהראשונים, אם הראשונים עשו במליצות לשונם היפה, גם אני ב"ה אעשה כן, ואם בעומק כוונתם בהפיוט בסדר עליות העולמות והכוונות לצורך היום, גם אני אוכל ב"ה לעשות כן. אחרי שובי נחמתי, כי במה אהיה בטוח כשיאמרו הפיוט הזה, אז ימחלו

עונותיהם של ישראל, כמו הפיוטים הקדושים, שיש להם סגולה זאת שמעוררים רחמים ורצון ללבון עונותיהם של ישראל וכל טוב. ולאשר לא אדע זאת, אם יהיה בשלי הסגולה הזאת, שיש להפיוטים, אם כן למה זה אנכי אטריח לאמרו, עד כאן דברי קדוש אחד מדבר.

ושמענו מפ"ק כ"ק מרן רבינו שליט"א [נדפס בקונטרס יום חתונתו ושמחת לבו,עמ' מג], כי הרה"ק בעל התפארת שלמה זצ"ל, שהה שנה אחת בחג השבועות, בצל כ"ק מרן הרה"ק מצאנז זי"ע, והרה"ק מצאנז זי"ע כיבדו להתפלל תפילת שחרית ביום הראשון של חג השבועות, להתפלל לפני העמוד. אמר לו הרה"ק התפארת שלמה, כיון שבצאנז אומרים פיוטים, ובמדינת פולין אין אומרים כן, איני יכול להתכבד בכיבוד זה. וויתר הרה"ק מצאנז זצ"ל לתפארת שלמה זצ"ל מלומר את הפיוטים, והתפארת שלמה התפלל לפני העמוד. ומסופר, שכאשר הגיע הרה"ק התפארת שלמה זצ"ל ל'הא-ל בתעצומות', הרים שני ידיו וזעק "לעבעדיגער באשעפער!", ומשני מילים אלו נתפסו כולם בפחד ויראה, שנמשך כל התפילה. בהזדמנות כשסיפר כ"ק מרן רבינו ענין זה, הדגיש, שמה שויתר רביה"ק מצאנז זי"ע על אמירת הפיוטים, היה ויתור גדול, כי הרה"ק מצאנז זצ"ל הקפיד מאוד שיאמרו כל הפיוטים, ומחה נמרצות על הבעה"ב שרצו לדלגו, באומרו "צו זאגען די פיוטים, איז א סגולה פאר אריכות ימים, בפרט די לאנגע שטיקלעך". השי"ת יעזור שיתקבלו תפילותינו ברחמים וברצון.

* אברהם מ. [מתוך "שונה הלכות" באבוב]

שו"ת קיץ
הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שאלת יוסף אלימלך רעננה: בהלכה נפסק שאם בעשרת ימי תשובה לא הזכיר בתפילה 'המלך הקדוש' לא יצא ידי חובתו וחוזר לראש התפילה, אמנם זכורני כי פעם שמעתי דרשה מפי אחד הרבנים שליט"א שטען שאם מדובר בתפילת ליל ראש השנה - אינו צריך לחזור. האם זה נכון, או שמא זיכרוני בוגד בי?

תשובה: זיכרונך תקין ב"ה ובוודאי אתה מתכוון לחידושו של הגאון רבי אברהם אבלי פאסווועלער זצ"ל המובא ב'חיי אדם'[א] ואשתדל לבאר בקצרה את הדברים.

הנה מבואר בגמרא במסכת ברכות[ב] שבעשרת ימי תשובה צריך אדם לומר 'המלך הקדוש' בסיום הברכה השלישית של תפילת שמונה עשרה שלא כבשאר השנה שחותמים 'הא-ל הקדוש', והטעם מבואר ברש"י 'לפי שבימים הללו הוא (הקב"ה) מראה מלכותו לשפוט את העולם', וכן נפסק להלכה בשולחן ערוך[ג], ועוד נפסק על פי דעת רוב הראשונים ששינוי זה מעכב, ואם לא זכר לומר 'המלך הקדוש' אלא אמר כהרגלו 'הא-ל הקדוש' לא יצא ידי חובתו וצריך להתפלל שוב (ואם נזכר תוך כדי תפילתו - חוזר לראש התפילה)

אמנם הגאון רבי אברהם אבלי פאסווועלער זצ"ל יצא לחדש שדין זה נכון לכל התפילות בעשרת ימי תשובה לבד מתפילת ליל ראש השנה שבה אם שכח מלומר 'המלך הקדוש' אינו צריך לחזור ולהתפלל, ונימוקו בידו שהרי יום טוב של ראש השנה הוא גם ראש חודש, וכשם שבראש חודש נפסק להלכה[ד] שאם שכח מלהזכיר יעלה ויבוא בתפילת ערבית אינו צריך לחזור 'לפי שאין מקדשים את החודש בלילה' הוא הדין להזכרת 'המלך הקדוש' בליל ראש השנה. והנה על אף שה'חיי אדם' העתיק את דבריו להלכה, מכל מקום הרבה מהאחרונים (וביניהם המשנה ברורה[ה]) דחו דבריו והקשו מספר קושיות על חידוש זה, ועל אף שכמה מהאחרונים יישבו את דבריו של הגאון הנ"ל (ואכמ"ל), פשטות ההלכה מורה שאין לחלק וגם בליל ראש השנה אם שכח מלומר 'המלך הקדוש' - חוזר.

א - חלק א' כלל כ"ד סעיף י'.
ב - דף י"ב עמוד ב'.
ג - או"ח סימן תקפ"ב סעיף א'.
ד - סימן תכ"ב סעיף א'.
ה - בשער הציון לסימן תקפ"ב ס"ק ד'.
ו - עיין שו"ת בנין שלמה ח"ב סימן מ"ו ושו"ת אגרות משה או"ח ח"א סימן ק"ע.

סיפור לשבת

הרה"ק רבי מרדכי מנחם מענדיל מוואורקא זי"ע

מסופר, שהרה"ק רבי מענדי'לע מוואורקי זי"ע אהב מאוד מקטנותו להחזיק שוט של עגלון בידו ולרכב על העגלות ואף כשגדל והיה לנער לא חדל ממנהגו זה, והיה הדבר סמלי לגבי עתידו להיות מנהיג. הודות לשוט, זכה לנהוג במרכבת רבנו [הס"ק מרוזין] זי"ע. דמסופר שבהיות הר"ר מענדי'לע בפעם הראשונה בהיותו נער עם אביו [הרה"ק רבי יצחק מוואורקא] זי"ע אצל רבנו [מרוז'ין] זי"ע, הזמין רבנו זי"ע את הרה"ק רבי יצחק מוואורקי לנסוע איתו לטייל במרכבתו. הר"ר מענדי'לע שאהב כ"כ את הנסיעה ביקש שיקחוהו עמם. ויאמר רבנו זי"ע "מי שאין לו ידיעה במעשי מרכבה לא יוכל לנסוע עמנו", אך הר"ר מענדי'לע קרא בהתרגשות "אבל אני יודע לנהוג", ורבנו זי"ע התפעל מתשובתו של הר"ר מענדי'לע ויאמר לו: "אם כן עלה ועשה כן", עלה הר"ר מענדי'לע על דוכן המרכבה, נטל מידי העגלון את השוט עם המושכות, ונסע. בדרך שאל רבנו זי"ע את אביו: "יאמר נא לי הרבי מוואורקי מהיכן זכה לבן כזה?" והשיב רבי יצחק זי"ע: "מאוצר מתנת חינם". (נר ישראל, חלק ד', עמ' רפ"א, וכעי"ז בספר 'מפי ספרים וסופרים', פרשת מקץ הערה כ"ה)

פעם כשהיה אדמו"ר הקדוש הרבי ר' בונים זצללה"ה מפרשיסחא בעיר חדש סמוך לפיליצע, נסע אליו רבנו הזקן מוואורקי ולקח עמו את בנו הילד הוא ניהו רבנו הקדוש הצעיר מוואורקי, ובעת שהלך ליקח שלום מהרבי ר' בונים, לא בא עמו בנו הילד - רבנו הקדוש מוואורקי, רק לקח בייטש [שוט] בידו כדרכו בקודש, וסבב את העיר. והיה שם מלמד אחד שנקרא ר' מאטילי, והוא היה יושב תמיד בחלון ביתו ולומד בהתמדה, והלך הילד ולקח הבייטש ושבר את החלון, והכה בביטש את ר' מאטלי הנזכר, ונעשה לו חבורה בפניו. וכשנודע לו מי הוא הילד, הלך בקובלנא לפני אביו הקדוש. וישאלו לו אביו הקדוש: "בני, למה עשית כזאת?". ויאמר לו הילד, אבי, הנה הוא יושב ולומד תורה בחלון, בקול נעים, וכוונתו שכל האנשים והנשים העוברים ברחוב ישמעו את לימודו וקולו הנעים, וכי זהו דרך התורה? לכן שיברתי את החלון, שלא יעשה עוד כזאת. וכששמע זאת ר' מאטלי המלמד, הרכין ראשו בהכנעה, ולא אמר מאומה. (הגה"ח ר' ישראל ברגר אבד"ק בוקרסט, עשר זכויות, מערכה ה', אות י"א אגב, ר' מאטלי זה נעשה לימים רב ואב"ד עיר חדש פיליציע, והיה מגדולי חסידי וואורקא, וכפי שמסופר בעשר זכויות מערכה ג', אות כ"ט)

כאשר ביקר רבינו רבנו הקדוש האדמו"ר הצעיר מוואורקי זצ"ל בבית בעל החידושי הרי"מ זצ"ל בוואורשה, התפלל תפילתו בחדר מיוחד. בנתיים בא לקבל את פניו הגה"ק רבי דוב בעריש מייזליש אבד"ק וואורשה זצ"ל, ניגש רבי בעריש אל הדלת והציץ דרך חור המנעול לראות את הרבי בתפילתו, וראה שהרבי מוואורקא ישב, וקם לפסוק "שמע ישראל". [ה"ה: ישנה מחלוקת בין בית הלל לבית שמאי, אי קריאת שמע צריכה להיות בעמידה, או לאו, והשאלה היא מה דורשים מהפסוק "ובקומך". למעשה נפסקה הלכה כבית הלל, שאין צריך לעמוד בקריאת שמע, ולכך כתב הרמב"ם וכן נפסק בשו"ע או"ח ס"ג, ב': שאין להיעמד לפסוק ראשון של קריאת שמע, ומי שנעמד נקרא וכו' ע"ש]. פנה רבה של וואורשה אל בעל החידושי הרי"ם זצ"ל והראה לו את הדבר, כאומר "ראה איך הרביים שלכם עושים שלא כדין". החל בעל חידושי הרי"ם לפלפל עמו באותו הדין, כדי לתרץ את מעשהו של הרבי מוואורקי. אמנם, רבה של וואורשה היה גאון עצום, וכך עמדו ופלפלו בענין זה זמן רב, עד שבא אל המקום זקני הגה"ח רבי יצחק אייזיק יו"ט מוואורשה, ושמע איך ששני גאוני עולם אלו מפלפלים, פתח ואמר: "מה כבוד תורתכם מפלפלים, אם לרבי מותר להעמיד עצמו ל'שמע ישראל' אם לאו, וכי הוא העמיד את עצמו, הלא ה'שמע ישראל' העמידו...?!!!". שתק רבה של וואורשה, ואחר כך ניגש בעל החידושי הרי"ם זי"ע אל זקני זצ"ל ואמר לו "יישר כחך שהצלתנו מן הארי הזה...". (הגה"ח ר' נח גד ווינטרויב, בישישים חכמה, עמוד קט"ו, ובאמת יעויין במגן אברהם או"ח סימן ס"ג ס"ק ב', שמי שעושה כן "לשם שמים" שרי לו להעמיד עצמו לפסוק דשמע ישראל)

הרה"ק רבי מנחם מנדל מוואורקע זי"ע ישב פעם אחת עסהרה"ק רבי יצחק מאיר מגור בעל חידושי הרי"ם זי"ע ועוד צדיקים, ואמר כל אחד מהם תורה. אמר הרה"ק החי' הרי"ם להרה"ק מוואורקע שגם הוא יאמר תורה. אמר: אי' בגמרא "שמעון העמסוני היה דורש כל אתי"ן שבתורה. כשבא לאת ה' אלוקיך תירא פירש", ולכאורה, וכי לא היה יכול לדרוש גם ה"את" הזה. אך כשבא ליראת ה', לא היה יכול לומר תורה. וזה כשהגיע ל"את ה' אלוקיך תירא", היינו כשהגיע ליראת ה', "פירש" ולא דרש כלום. ונשקו החי' הרי"ם על ראשו. (החסיד ר' אלעזר בעריש גימאן, גן הדסים, עמ' נ"ח)

כאשר באו וספרו להרה"ק רבי מנחם מנדל מקאצק זי"ע שהרבי רמ"מ מוואורקא מנהל עדה, והיו אצלו בחג השבועות הראשון כשלושת אלפים איש, שאל: אם נתן לכל אחד שלום בידו, והשיבו לו: הן! אמר הרה"ק מקאצק, "אם כן, הוא רבי, אם נתן יד לשלושת אלפים איש, ולא נעשה מצורע, סימן שהוא רבי".

המשך בעמוד הבא...

(הגה"ח ר' נח גד ווינטרויב, בישישים חכמה, ערך רבינו, עמוד ש"ה את עומק דברי הרה"ק מקאצק אין לבאר. אך אולי הפשט לדלי בינה כמונו הוא, ע"פ תשובת הרמ"א סי' כ', מש"כ גבי חולי המדבק, וביאור דבריו בשו"ת שבט הלוי ח"ח סי' רנ"א אות ה', דכוונת הרמ"א שצרעת אינו מדבק בסתם, אך אם "נוגע" בחולה מדבק, ע"ש)

דרכו של הרה"ק רבי מנחם מנדל מוואורקא זי"ע הייתה כל עבודתו הקדושה בהצנע לכת, ואף על פי כן מיד עם תחילת הנהגתו משך אחריו קהל חסידים גדול ורבים שיחרו לפתחו, והרבה צדיקים תמהו על כך, ועל כן החליטו לתהות על קנקנו על ידי שיעשו עמו סעודה וישכרו עמו, וכיון שנכנס יין יצא סוד (עירובין ס"ה.) אולי יגלו צפוניו, וכן עשו.

כשהירבה בשתיית יין, אמרו לו לפתוח פיו ויאירו דבריו, נענה ואמר: איך התירו השבטים לעצמם לשתות יין כשהם אינם מכירים כלל את יוסף הצדיק המיסב עמהם? אלא שהם ראו גם תמהו לראות ב' ניגודים שכאלו אצל יוסף, דמחד אמר "את האלקים אני ירא", ומאידך אמר "חי פרעה", ולא ידעו אם צדיק הוא או אולי להיפך, ועז היה חפצם לתהות על קנקנו של משנה למלך זה, לפיכך החליטו שיעשו עמו סעודה וישכרו עמו, ושמא מתוך כך יגלו מי הוא. אבל - סיים הרה"ק מוואורקא - לא עלתה בידם, שלפי שסבר יוסף הצדיק שעדיין לא הגיע זמנו להתגלות, לא גילה להם מאום על אף כל תחבולותם.

(הגה"ח ר' אליעזר דוד פרידמן שליט"א, 'מפי ספרים וסופרים', ח"א עמוד רפ"ה)

סיפר לי איש ישיש אחד מחסידי ווארקי, שהוא היה בווארקי אצל הרה"ק הרמ"מ מוואורקי זצ"ל באותו ש"ק שנפטר בו הגה"ק החידושי הרי"ם זצ"ל, ובאותה שבת לא בא הרה"ק הרמ"מ זצ"ל לסעודה שלישית רק אכל בחדרו פנימה, והאיש הנ"ל עמד מאחורי הדלת ושמע איך שהרה"ק רמ"מ זצ"ל זימר בעצמו הזמירות שהיה רגיל לזמר בסוד ישרים ועדה, רק הכל היה בחיפזון ובמרוצה, וכאשר הגיעה הזמן שמותר להדליק נר של מוצש"ק, תיכף התפלל ערבית והבדיל ונסע במרכבתו בדרך שנוסעים לגור, והיה לפלא גדול בעיני החסידים, אחר כך נודע להם מפטירת הרה"ק החידושי הרי"ם זצ"ל.

ושמעתי עוד שבעת שהגיע הרה"ק רמ"מ לגור קודם הלויה, השכיב את עצמו על הארץ ממש אצל הרי"ם זצ"ל זה אצל זה, ע"כ.

(החסיד ר' יועץ קים קדיש מקראקא, שיח שרפי קודש, ח"ד, ערך רבינו, אות ב')

פעם אחת כשהיה אדמו"ר הקדוש [רבי יחיאל] מאלכסנדר זצללה"ה עוד רב בטארצשין, היה לו כאב עינים מאוד, ואף ע"פ כן נתחזק ונפל ברעיונו ליסע לווארקי, ולא השגיח על שום דבר. ונסע לווארקי לשבת קודש, ובמוצש"ק בחצות הלילה איש לא היה עוד בבית המדרש רק אדמו"ר הק' מאלכסנדר, ומחמת גודל הייסורין שהיה לו, הניח ראשו על העמוד. ופתאום בא רבינו הקדוש מוואורקי אליו ואמר לו בלשון שאלה ותמיה: טארצשינער רב העינים כואבים לכם. הנה כאשר יודעים שעומדים תחת השמים, ירגישו שהעינים כאובים? בתמיה. וסיפר אדמו"ר הקדוש מאלכסנדר, שמאז והלאה לא הרגיש הכאב בעינים יותר.

(הגה"ח ר' ישראל ברגר אבד"ק בוקרסט, עשר זכויות, מערכה ה', אות מ"א)

הרה"ק מוואורקע זי"ע אמר על הא דאי' "כל תיבה הצריכה למי"ד בתחילתה הטיל לה הכתוב ה"א בסופה". [ולכאורה מה הרווח בזה, הלא לא נפחת בזה אות, אלא כותבים תחתה אות בסופה], ואמר, דמזה רמז, דאפילו הדיבור שאדם מוכרח לדבר, ימתין עד לבסוף כל מה שיוכל. (החסיד ר' אלעזר בעריש גימאן, גן הדסים, עמ' נ"ח)

רב אחד בא פעם אחת לפני הרה"ק מוהרמ"מ מוואורקי זצ"ל בקובלנא על הרבה אנשים מבני עירו אשר מצירים לו ורודפים אותו מאוד. וישלח הרה"צ מוואורקי לקרוא להאנשים האלה בעלי מחלקותו, ויאמר אליהם: הנה בדורות הראשונים היה המנהג, אשר עם הארץ עשיר נסע למקום ישיבה גדולה, וביקש את הראש ישיבה שיבחור לו בחור מופלג וטוב לחתן בעבור בתו. ופיזר ממון הרבה על נדוניא ומזונות הרבה שנים על שולחנו. ולמה היה צריך לזה? יען כי נצרך לו להעם הארץ שיהיה לו איזה תלמיד חכם בביתו שיהיה מסור תחת ידו שיוכל לנשכו כל העת כדברי חז"ל (פסחים מ"ט.) כשהייתי עם הארץ וכו' מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור וכו' וגדולה שנאה ששונאים וכו'. אבל עתה נתחכמו העמי ארצים, ולמה להם לפזר איזה אלפים רובל כסף עבור תלמיד חכם, ולזאת כעת כל העם הארצים מקהילת ישורון, מקבלים להם בשותפות רב אחד תלמיד חכם, ועולה לכל אחד רק איזה סכום קטן לכל אחד לשבוע, והמה נושכים אותו בשותפות, ולמה להם לקנות כל אחד ואחד תלמיד חכם לעצמו ביוקר...!

(דעת זקנים, שיחות מוכיחות, דף מ"א.

בחג השבועות האחרון לחייו - שנת תרכ"ח, אמר הרה"ק מוואורקי זי"ע בשולחנו הטהור: "הוסיף משה יום אחד" (שבת פ"ח.), ופסק, ואח"כ אמר: "מדעתו!" ולא הוסיף יותר. וכאשר שמע זאת תלמידו הגדול הגה"ק רבי דוב בעריש מביאלא זצ"ל, מיהר ויצא החוצה ובכה. ואחר הסביר: "הוסיף יום אחד מדעתו" - היינו, "שוב יום אחד לפני מיתתך" (אבות ב', י'), וביקש שיהיה "מדעתו". ואכן כעבור ימים ספורים, ט"ז סיון, נסתלק לעולמו, ומדעתו, בדעה צלולה עד לזיבולי בתרייתא.

(הגה"ח ר' נח גד ווינטרויב, בישישים חכמה, ערך רבינו, עמוד שי"א)

אאמו"ר הרב זצ"ל סיפר לי, ששמע בעצמו מפי הרב החסיד ר' שמואל משה אבד"ק מאצשיוויץ זצ"ל שהוא היה פעם אחת בווארקי, ובעש"ק קודם אור הבוקר נסע רבינו הקדוש לטייל, ונסע עמו גיסו הרב החסיד שלשלת היוחסין ר' צבי מרדכי זצ"ל ונסענו עד עיר גור, ונסעו כל העיר עד חוץ לעיר והתחיל להאיר היום וציווה לעמוד ועישן את הלולקע, פתאום ראה הרב ר' צבי מאיר שחסיד אחד מוואורקי ושמו משה הדר בעיר גור, ומשה הנ"ל בא מן השדה, ונעמד מרחוק ולא נתן שלום לרבינו, ורבינו הק' אמר לו "הנה גם אנחנו יכולים לעשות טובה", ואחר ציווה רבינו לנסוע חזרה. והאיש משה הנ"ל פנה חזרה לתוך השדה, והרב ר' צבי מאיר הנ"ל נשאר משתומם מאוד, ולא ידע מה לחשוב, שלא נתן שלום לרבו, ולא דיבר מאומה ופנה ללכת חזרה אל השדה.

המשך בעמוד הבא...

לאחר מכן חזר רבינו הק' לתוך העיירה גור, והלך לאכסנייא שלו, ור' צבי מאיר הלך לבית החסידים דווארקי בגור והיה בתמהון גדול, ושאל את החסידים, מה זאת אירע עם משה? ואמרו לו מה תשאל עליו, הלא אמש הוא שבק חיים לכל חי רח"ל, ויפג לבו כי לא האמין להם, עד שהלך בעצמו לבית משה הנ"ל, וראה שאכן אמת הדבר, וכשחזר ר' צבי מאיר לביתו בווארקי, סיפר זאת מיד בעצמו להרב ממאצשיוויץ ז"ל הנ"ל. (עשר זכויות, תולדות רבינו, דף מ ע"ב, אות י"ח)

האדמו"ר הפלאי רבי יענקעל'ע מפשעוואַרסק זי"ע

עדות אישית מפי של הגאב"ד של העדה החרדית, רבי טוביה ויס שליט"א, אשר היה ידיד נפשו של כ"ק הרה"ק רבי יענקעל'ע מפשעוואַרסק זי"ע [אנטוורפען]

"פעם כשדברתי עמו אודות נתינת שם לבת, אמר לי שע"פ כתבי האריז"ל כדאי לתת לה שם שיש בו אות ה' שזוהי סגולה להולדת ילדים, וכמרומז בפסוק "הא לכם זרע", דאם יש אות ה' בשם האשה יהי' לכם זרע. ועוד אמר לי בשם האריז"ל, שכל האמהות היו להם אות ה' בשמם חוץ מרחל, ולפיכך היתה עקרה מתחילה ולא זכתה לזרע, ולכן לקח יעקב את בלהה אשר היתה לה אות ה' נוספת גם בשביל רחל. לגבי שינוי והוספת שמות ראו דברים מעניינים אצל רבי יענקעל'ע זצוק"ל.

הרבה פעמים היה מוסיף שמות לאנשים, ואפילו בריאים. דכירנא בבחור אחד שהיה בריא ושלם, ואפילו שכבר היו לו ארבע שמות, הוסיף לו רבי יענקעל'ע שם חמישי. אמנם מאידך גיסא, היה פעם חולה שהזכרתי אותו לפניו, ושאלתי אותו אם אפשר להוסיף שם, אבל הרבי לא רצה בשום אופן.

כשאמרתי לו, שהרי היה לאחד מזקיני (הגה"צ רבי משה אהרן אדלר זצ"ל תלמיד מרן החתם סופר זי"ע) ששמו היה אהרן, וכשחלה הוסיפו לו שם משה וחי עוד הרבה שנים. אבל הרבי השיב לי, "ומי אומר שבאם לא היו מוסיפין לו שם לא היה חי עוד הרבה שנים".

ואכן היה פלא להבין מה היה גדרו בזה, וסוד ד' ליראיו".

*

"דכירנא, שפעם אחת הגיעה אליו כלה שנסעה מארץ ישראל לחתונתה שנערכה בארה"ב, ובאמצע הנסיעה עשו תחנה דרך אנטווערפען, והלכה הכלה עם משפחתה אל רבי יענקעל'ע כדי לקבל את ברכתו הק' היות והיה לה איזו מחלה, ואמר רבי יענקעל'ע שיוסיפו לה את השם "צללפונית" (עי' בגמרא ב"ב צא. אימיה דשמשון צללפונית, ובמהרש"ל שם).

"בני משפחתה באו אלי והשיחו הדאגה שבלבם, שהיות והמסדר קידושין בחופתם אמור להיות אחד מראשי הישיבות "א גרויסער ליטווישער ראש ישיבה", ושכאשר ישמע תחת החופה ששמה 'צללפונית' הם חוששים שיתחיל לעשות להם שאלות, עניתי להם "אם אותו ראש ישיבה יעשה בעיות, אז תאמרו לו "אז א גרויסער רבי האט געהייסן געבן דעם נאמען" - שרבי גדול הורה לתת לה שם זה. ואכן כך הוה, כשאותו ראש ישיבה שמע תחת החופה את שמה הנדיר של הכלה, "האט ער אנגעהויבען מאכן מיטן פנים" - עצר והתחיל לעשות העויות, אבל מיד אמרו לו כנ"ל ואכן נחה דעתו".

ומסיים הגאב"ד: "עדיין אני מכיר אותה משפחה, "און ברוך השם אלע זענען געזונט און שטארק", ברכת צדיק עשתה רושם והצליחה הכלה והמשפחה ותה"ל כולם בריאים ושלמים לאוי"ט.

*

מרן הגאב"ד שליט"א מספר מאי דהוה עובדא בדידיה:

"לפני כשלושים וחמש שנים הוספתי לביתי מרפסת קטנה כדי להקים שם סוכה, ושכן שלי גוי הלך והלשין עלי לפני אנשי העיריה שבניתי זאת בלי רשות מהשלטון, ובאו לביתי שוטרים ואמרו לי שישלחו 'מבקר העירייה'.

"הלכתי אל רבי יענקעל'ע וסיפרתי לו על זה, אמר לי רבי יענקעל'ע שהיות ויש כאן איזה אברך שהוא "בארדיטשובער אייניקעל " - נין ונכד להגה"ק בעל קדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע, לכן אדאג שכשיבוא המבקר יעמוד הנכד הזה בצד, ובעז"ה הכל יסתדר על צד היותר טוב בזכותו של הגה"ק מבארדיטשוב זי"ע.

"כך הוה, כשבא המבקר כבר היה שם מקודם האברך הנ"ל, והאברך הוציא מכיסו צלוחית יין ונתן למבקר. והנה אח"כ פנה אלי המבקר ואמר לי שאם מישהו יעשה עוד פעם בעיות אצלצל אליו והוא כבר יסדר את הכל, ונתן לי מספר טלפון שלו והלך.

"ויהי לפלא".

*

עוד עובדא מפליאה דהוה בדידיה:

"לפני שעמדתי לנסוע לארץ ישראל לחתונת בני שיחי', נכנסתי אצלו יחד עם בני החתן להתברך מפי קודשו.

"והנה רבי יענקעלע אומר לי שהיות ויש מנהג שהחתנים צמים ומתענים ביום חופתם, אבל צריכים לדעת שאם לא מרגישים

המשך בעמוד הבא...

טוב אז אין לצום כלל. ואחר כך פנה אל בני שיחי' והורה לו שלא יתענה. ובתוך הדברים סיפר שחותנו מו"ר הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווארסק זי"ע קודם מועד החתונה של בתו הגדולה ע"ה, הלך אל הגה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, והגה"ק מבעלזא הורה לו שבתו הכלה לא תצום.

"בעת יציאתי מהחדר, קרא אותי רבי יענקעלע בחזרה, ואמר לי שאדאג גם שהכלה לא תתענה... הייתי מתוח ומסובך בדעתי בזה, האיך אוכל להגיד למחותן שבתו הכלה לא תצום. והנה כשהגעתי לארץ ישראל, והיה זה שני ימים קודם החתונה, קרא לי המחותן ואמר לי שיש לו "וויכטיגע זאך" דבר נחוץ לדבר רק עמי ביחידות, וכמובן נבהלתי מה יכול להיות שני ימים קודם החתונה שמחותני רוצה לדבר עמי דבר ביחידות "עפעס וויכטיג", ואז אמר לי מחותני שהוא דואג ביותר היות והזדמן לבתו הכלה איזה זיהום קל בצוארה, אבל הרופא אמר שאסור לה להתענות ביום החופה, ובכן הוא שואל כדת מה לעשות אם לשמוע לרופא או להתעלם. מיד אמרתי לו בהתרגשות את כל הסיפור שהיה לי עם רבי יענקעל'ע, שהיה מוזר מקודם, אבך עכשיו נתגלה כמה השגחה פרטית וסיעתא דשמיא היה לו בזה, ומה מאד נדהמנו מאזהרתו שהחתן לא יצום, ואף הוסיף שאדאג שהכלה לא תצום, ויהי לפלא.

*

"ראיתי כמה פעמים אצל רבי יענקעלע, כשהיה מסופק באיזה דבר, היה פותח חומש, והיה נוהג שאם בדף ההוא היה האות הראשון קודם אות המ"ם - אז היתה התשובה "כן", ואם היתה לאחר אות המ"ם - היתה התשובה "לא".

*

"רבי יענקעל'ע היה מדבר הרבה בענין "שלום בית". פעם התבטא: דמרגלא בפי העולם כי לקפל את הטלית במוצאי שב"ק זוהי סגולה לשלום בית, ואני אומר "אז העלפן אין שטוב און וואשן די כלים איז א בעסערע סגולה" - שלעזור בבית ולתת יד בשטיפת הכלים במוצ"ש, זוהי סגולה הרבה יותר טובה לשלום בית..."

ומרן רבינו שליט"א מציין בזה לדברי החזקוני עה"פ "הפעם ילוה אישי אלי" (בראשית כט, לד) דכשיש שני ילדים, יכולה האשה להחזיק כל ילד ביד אחד. אבל כשיש כבר שלשה ילדים, כבר צריך הבעל לעזור לה להחזיק את הילד השלישי.

ומסיים מרן שליט"א: שזהו יסוד גדול בהנהגת איש וביתו לכל אברך, ובאמת אין זו רק "סגולה לשלום בית", אלא כך צריך באמת להיות. כך הוא הדין וזוהי המידה.

*

" הרבי ר' יענקעלע היה משנן וחוזר תמיד, שכידוע היו נושקות שפתותיו מור ושושנים אוצר כל מיני בשמים:

"היה אומר: "בענטשען - לברך ברכת המזון - איז א סגולה אויף א רפואה", זוהי סגולה לרפואה.

"דרכו היתה לברך ילדים קטנים בזה"ל: "זאלסט זיין א געזונטער אלטער איד" - תזכה להיות יהודי בריא ישיש.

*

סיפר רבי יענקעלע זי"ע : שפעם היה ויכוח בין הגה"ק מצאנז זי"ע ומחותנו הגה"ק מדזיקוב זי"ע - על איזה חידוש בהלכות שבת - ושלח הגה"ק מדז'יקוב ע"י בנו לשאול את מרן הדברי חיים היכן כתוב הלכה זו. ענה מרן הדברי חיים והראה על עצמו ועל לבו: "דא שטייט עס אין מיר, און איך בין די תורה" (כאן בתוך לבי כתוב הלכה זו, ואני נחשב כגופה של תורה).

ומפטיר ע"ז הגאב"ד שליט"א: "עובדא ידענא על החפץ חיים זצ"ל שהשתתף באסיפה, והמדובר היה אם הרבנים ילמדו 'שפת רוסיש', ואמר מרן הח"ח "בהחלט שאסור". ושאלו לו היכן כתוב הדבר הזה? פתח מרן החפץ חיים את בגדו העליון, והראה כנגד לבו, וענה באש קודש: "דא שטייט עס", כאן בתוך לבי זה כתוב. וזהו על דרך הנ"ל.

*

ועוד שמע ממנו: "מרן הגה"ק מצאנז נסע פעם אל הגה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע וראה שם שהגה"ק מבעלזא אוכל מקערה אחת עם הרבנית ע"ה, ושאל הרבי מצאנז את בניו מה הם אומרים לזה, והשיב בנו הגה"ק מגארליץ זי"ע "ממש כמו אדם הראשון קודם החטא". נהנה אביו ואמר "איך האב געוואוסט אז ברוך האט שכל" - "ידעתי שלבני ברוך יש דעה בינה והשכל".

"היה יהודי א' בעיר הבירה ווינה, שבנו חלה מאד ולא מצא מי שירפאהו, ויעצו לו לנסוע למרן הגה"ק מצאנז, ואכן נושע שמה. אח"כ אמר האיש הזה, "ידעתי מכבר שיש מנהיג העולם, אבל לא ידעתי שיש לו נציג בעיר צאנז"...

"הגה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע [רבו של הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע] היה תלמידו של הרבי הק' בעל נועם אלימלך זי"ע, וכשנפטר בעל הנועם אלימלך היה בנו הרה"ק ר' אלעזר מליזענסק זי"ע בדוחק פרנסה. יעץ לו הרב מראפשיץ לנסוע לקבץ עזרה, והשיב לו ר' אלעזר שאין מכירים אותו, וביקש מהרב מראפשיץ שיסע עמו והסכים. כשבאו לעיר אחת והתאכסנו אצל בעל בית אחד ובאו לשם נדיבים, בירך הרבי ר' אלעזר את הנדיבים, והעיר לו הרב מראפשיץ שיברך גם את בעל הבית, והשיב לו שאת בעה"ב בירך כבר אביו הנועם אלימלך, כי כן הגיד לו כעת [בא במיוחד מעולם האמת]. אמר לו הרב מראפשיץ כי מאחר שרואה את אביו אינו צריך לעזרתי ונפרד ממנו לשלום, וכלשונו: "אויב דער טאטע איז מיט אייך, א גוטע נאכט" [אם אביך עמך אז לילה טוב].

שביבים / שאול שיף

על הנשירה וגורמיה

תשובה ל"נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה..."

בנו של האדמו"ר מגור בעל "פני מנחם" זצוק"ל, הגרי"ד אלתר שליט"א, דרש בכנס של מכון "דרכי קריאה" בענייני חינוך, ודבריו ריתקו את קהל השומעים שמילא את האולם מפה לפה. והנה הכותרות בלבד:

"בילדותי כשלמדתי בתלמוד תורה, היה לי מלמד שהיה יושב ומתנדנד על כיסאו ונשען לאחוריו, והילדים היו מחקים אותו ועושים כמעשיו. ולעומתו, היה מלמד אחר שהיה מקפיד כשאכל תפוז לחתוך כל פלח ופלח לחצאין ורק כך לאכול אותו. וגם אותו היו הילדים מחקים. המלמדים הללו לא חשבו כלל בעת שעשו את מעשיהם אלה, לחנך את תלמידיהם, ובכל זאת היה בזה מסר חינוכי לילדים.

"עיקר החינוך [ויש להפנים זאת לקראת שנת תי'הא ש'נה ע'טורת ח'סד] אינו במה שאב או מורה מדרבן את הילד איך להתנהג... אין זה עיקר ויסוד החינוך. עיקר העיקרים הוא להוות דוגמא אישית... שכן, ילדים קולטים כל פרט קטן, הכי קטן. גם כאשר האבא אינו נמצא בבית, הרי הוא ממשיך לחנך את בנו. כי אם הבן יודע שאביו שוקד על התורה ועבודה בבית המדרש, או אפילו עסוק בפרנסתו, ויודע הילד שאביו מנצל את זמנו כראוי ועושה מה שצריך, זה גורם ומשפיע על הילד לשפר מעשיו ולהתנהג כדבעי.

"בעוונותינו הרבים ישנם הרבה נושרים, בנים התועים בדרכי אבותינו ובוחרים בחיי הוללות, דבר שלא היה מצוי כל כך בדורות עברו... והגם שהרבה חושבים שהרחוב מלוכלך ושאר מכשירים טמאים הם הגורמים לכך [לנשירה ולתעייה], מכל מקום אין זה הגורם העיקרי. היום, בזמנינו, אף על פי שיש שפע של הרבצת תורה ויהדות, מיהו חסרה מידת האמת והפנימיות. היום הזה, הסיבה העיקרית שהאבא רוצה שבנו יצליח בתורה היא, מפני שחשוב לו שהבן ייקרא "בחור טוב" בשידוכין וכיו"ב. לא כן בדורות קודמים, שכאשר היה אבא שומע שבנו אינו מתנהג כראוי, היה מתעלף מיד מרוב חלישות הדעת.

"אם ילד היה רואה אצל אביו את האמת, שרוצה שיצליח בתורה משום שאוהב את התורה ואת מצוותיה, היה זה משפיע על הבן. ואילו עתה שאין רואים כזאת, ורק מחנכים ומסבירים לילד איך צריך להתנהג, ומטיפים מוסר מעת לעת, והכול מחמת סיבות שונות ומשונות, לכן אין זה מועיל כל כך... מה שאין כן, ברואה אישיות אמיתית האוהבת את התורה וקיום מצוותיה, אזי ממילא נקלט אצלו ומשפיע עליו דרך סלולה באהבת ה'.

"והנה, הרבה פעמים הסיבה שאין רואים הצלחה בחינוך הבנים נובעת ממה שמצפים מן הילד יותר ממה שהוא יכול ויותר ממה שהוא צריך. "חנוך לנער על פי דרכו" אמר שלמה המלך. חייבים לחנך כל אחד לפי "דרכו" שלו ולא לצפות ממנו שיהיה כמו אחיו או חברו. אי אפשר לשנות את טבע מעשה בראשית. מסופר שהגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל נכנס באחד הימים לסייר בתלמוד תורה. בהיותו בחדר המדרגות עצר לפתע ופרץ בבכי מר. שאלוהו: אמאי, מה קרה? והוא ענה: "דורכים כאן על שמות". כלומר, שכל ילד יהודי חשוב כאחד משמותיו הקדושים של הקב"ה. ואם מחנך לא ייזהר בדיבורו ומעשיו, הוא יכול, חלילה, בהינף יד, לדרוך על הילד ולגרום הרס וחורבן. וזה לימוד חשוב, שכל מלמד ומורה צריך לדעת ולזכור: כשיש שלושים תלמידים בכיתה אין הם סתם שלושים זאטוטים, אלא שלושים שמות משמות הקודש! איזו אחריות".

נפלא. ממש נפלא.

ניגוני הימים הנוראים

בספר 'אוצר כל מנהגי ישורון' (תרע"ז, עמ' 175. פורסם בעלים לתרופה, גיליון תשפ"ב, שנת תשע"ב) הביא: "מנגנים בתפילה כל הימים נוראים בניגון שוה בכל המדינות. מקור המנהג הזה הוא מעת שהיו ישראל אנוסים בשפניא (-ספרד) אשר שמרו דתם ואמונתם בסתר, והיו מתאספין ביערות ובמחבואות בימים הנוראים ביחד, והיה להם סימן בהניגונים אם האנשים האלה המה מעדתם. וגם בזה עוררו את עצמם להתפלל בלב ונפש ומעמקות הלב. ועל כן היו להם ניגונים מיוחדים לכל דבר ולכל רגל".

ספר בשם "שנה טובה"

בפרישה (או"ח תקפ"ב) כתב שיש ספר בשמים הנקרא "שנה טובה", ובו נכתבים הזוכים לחיים, ולכן כתב הטור "נוהגין באשכנז כל אחד מבקש לחברו ואומר לו תכתב בשנה טובה" ולמה לא כתב הטור "לשנה טובה" עם למ"ד, אלא הכוונה בזה שכל אחד מברך לרעהו שיכתבו אותו בספר "שנה טובה".

(מתוך "הידעת")

"ברך עלינו את השנה הזאת"

נשאלת השאלה:

לשם מה בתפילת מנחה של ערב ראש השנה - התפילה האחרונה של השנה - אנו אומרים בתפילת שמונה עשרה: "ברכנו ה' אלוקינו... וברך שנתינו בטללי רצון" או לנוסח אשכנז "ברך עלינו את השנה הזאת..." - הרי ממש כבר מסתיימת השנה ואיך ניתן לבקש עליה שתהיה מבורכת?

תירוץ נפלא ומעורר חשיבה:

אלא שישועת ה' כהרף עין, עד שגם ברגע אחד יכולה השנה החולפת להיות שנה מבורכת. והבן.

(מתוך "דבר תורה")

הרבו עליכם חברים

מסופר על ראש ישיבת מיר, רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, שבסיום שיחת התעוררות לפני יום הדין, נעצר ודמעות החלו לזלוג מעיניו; "רבותי, מה עושים? הנה יום הדין מתקרב ובא, איך אפשר לזכות ליום הדין?". ושוב התפרץ בבכי, והתקשה להמשיך את דבריו. ולאחר מכן התעשת ואמר מספר עצות: א. תרבו לכם חברים, שאפילו אם חלילה נגזר עליכם עונש מוות, אם לחבריכם לא מגיע צער זה - הקב"ה לא יביא זאת עליכם, כי "הצור תמים פעלו, וכל דרכיו משפט, א-ל אמונה ואין עוול, צדיק וישר הוא". כלומר, כששופט בשר ודם שופט את הנאשם בבית המשפט במדינתו, יש לו כללים איזה עונש נותנים בכל מקרה של פשע, אך בפסיקתו הוא לא מתחשב אם יש לנאשם אשה וילדים, או הורים קשישים, או ידידים שמצטערים. הוא מסתכל על האיש עצמו

ולפי חטאו, וכך מענישו. אולם הקב"ה "הצור תמים פעלו א-ל אמונה ואין עוול". לא יעניש בן אדם, אם לחברו או לבני משפחתו לא מגיע צער זה לפי מעשיהם. וע"כ אמר: תרבו חברים, דעי"ז ייתכן וימנעו בשמים מלהענישכם. וכן תיטיבו עם זולתכם, תרבו חסד זה עם זה לפנים משורת הדין, ואז הקב"ה יתנהג גם אתכם לפנים משורת הדין, יוצא שבכך זוכה להנהגה שונה בדין. ב. תעבירו על מידותיכם, כמו שנאמר בגמ' (ר"ה דף י"ז), "כל המעביר על מידותיו, מעבירין לו על כל פשעיו". ופרש"י: (מי) שאינו מדקדק מידה למצערין אותו, אין מידת הדין מדקדקת אחריהן, אלא מניחתן והולכת. וכן מסופר בגמ' (ב"מ דף כ"ג) שכשחלה רב הונא, אמרו להכין לו תכריכין שבהם יעטפוהו לאחר פטירתו, ולסוף הוא הבריא. אמר להם רב הונא שראה שנקנסה עליו מיתה, ואמר הקב"ה למלאך המוות, מאחר ומעביר על מידותיו היה, לא תדקדק אחריו, וע"כ ניצל. ובגמ' (חגיגה דף כ"ה:) מובא: כשהייתה שנת בצורת, התפללו כולם, אך לא נענו. ירד ר' עקיבא לתיבה, ותפילתו התקבלה והחלו גשמים לרדת. והטעם אומרת הגמ', לא מפני שזה גדול מזה, אלא שזה מעביר על מידותיו, וזה לא מעביר על מידותיו. א"כ לפנינו מספר דרכים לזכות ליום הדין, ואל לנו לשכוח שענייני בין אדם לחברו מעכבים הכפרה, ועלינו למחול אחד לשני, לבקש סליחה וליישר ההדורים בינינו, ובכך נזכה שייטיב לנו הקב"ה הכתיבה לשנה טובה וברוכה.

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

שנה טובה ומתוקה,
כתיבה וחתימה טובה
למנויי "בסוד שיח"
ולכל בית ישראל

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il